

Сорока Наталя Анатоліївна

Кандидат психологічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Щокіна Тетяна Миколаївна

Кандидат філологічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

АУДІОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЮРИДИЧНОЇ ГАЛУЗІ

В статті розглянуто специфіку процесу навчання студентів бакалавріату аудіюванню у немовних вищих навчальних закладах. Ця специфіка забезпечує розвиток та удосконалення навичок безперервного навчання, сприяє формуванню мовленнєвої компетенції іноземною мовою в процесі становлення фахівця юридичної галузі. На підставі проведеного дослідження було визначено типи і рівні аудіювання та етапи навчання аудіюванню.

Ключові слова: аудіювання, зміст навчання, навчання іноземної мови, сприйняття інформації на слух.

Актуальність теми та постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку нашої країни питання удосконалення системи освіти в Україні та її вихід на європейський рівень є надзвичайно важливим. Якісна освіта є неможливою без підвищення рівня викладання іноземних мов, оскільки володіння ними є неодмінним критерієм інтеграції України в

Європейське та світове співтовариство. Проблема навчання аудіюванню як складової компоненти мовної комунікації залишається на сучасному етапі досить актуальною і полягає в тому, що, з одного боку, воно є ефективним засобом розвитку навичок не тільки свідомого сприймання інформації, але й говоріння, критичного розуміння та усвідомлення поданої інформації, такий вид діяльності розвиває уміння бачити причинно-наслідкові зв'язки. З іншого боку, навчання аудіюванню є саме таким методом, якому приділяється недостатньо уваги за умов аудиторного вивчення іноземної мови. Метою оволодіння іноземної мови є набуття необхідного рівня іншомовної комунікативної компетенції, що надає можливості студентам, які вивчають іноземну мову, формувати уміння і навички спілкування в чотирьох його вимірах: розуміння (аудіювання та читання), говоріння та письмо.

Основною комунікативною компетенцією є комунікативна компетентність, яка сформована на підставі мовленнєвих знань і навичок, а також соціокультурні знання та досвід, навички й уміння. Аудіювання передбачає усне сприйняття та усвідомлення текстового матеріалу різних типів і жанрів: від описів подій, розповідей, радіо- і теленовін, лекцій, діалогів до прагматичних текстів (інструкцій). У програмі з іноземної мови, окрім зазначених вище, зафіксовані ще й такі типи текстів, як інтерв'ю, оголошення, реклама, заяви на отримання посади, тощо. Навчання аудіюванню – це найбільш складний для засвоєння вид рецептивної мовленнєвої діяльності, яким студент не може оволодіти самостійно.

На сучасному етапі розвитку методології викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах сучасні мовознавці демонструють значні теоретичні здобутки, висвітлюючи питання навчання аудіюванню. За останні десять-п'ятнадцять років велика плеяда сучасних фахівців в галузі методики викладання іноземних мов в вищих навчальних закладах вивчала питання значущості аудіювання у формуванні комунікативної компетенції майбутніх фахівців у сфері права і міжнародного права. В той же час практика навчання демонструє, що професійно-орієнтоване аудіювання досі залишається найменш розробленою галуззю в методиці навчання іноземної мови. Саме в цьому й полягає науковий інтерес та актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «аудіювання» з'явився у вітчизняній методичній літературі досить давно. На відміну від «слухання», тобто акустичного сприйняття, аудіювання являє собою процес сприйняття і розуміння усного мовлення. Аудіювання – це рецептивний вид мовленнєвої діяльності, спрямований на сприйняття та розуміння усного мовлення під час прослуховування. Н.Д.Гальскова та Н.І.Гез пропонують наступне визначення аудіюванню: «Аудіювання є складною рецептивною мисленнєво-мнемічною діяльністю, яка пов'язана із сприйняттям, розумінням та активною переробкою інформації, яка міститься в усному мовленнєвому повідомленні[4]. Отже, за умов комунікативної орієнтованості сучасної методики правильна організація навчання аудіюванню виступає однією із головних умов успішного опанування іноземною мовою взагалі і професійно-орієнтованою галуззю мови зокрема.

Сучасні мовознавці розглядають аудіювання як один із засобів розвитку іншомовної комунікативної компетенції, який має свої труднощі. Окремі аспекти висвітлили у своїх працях А. Гордєєва [5], Н. Єлукіна [7], І. Лисовець [11], Р. Миловидова [13], С. Ніколаєва [12], Г. Рогова [15] та інші науковці. С. Ніколаєва у своїй праці описує різноманітні методи та прийоми, які використовуються у навчанні іноземної мови. І. Лисовець досліджує проблему навчання аудіюванню та усному мовленню. М. Пруссаков розкриває проблематику труднощів при навчанні аудіюванню текстів іноземною мовою. Питання ж успішності навчання аудіюванню в сучасній науці остаточно не розв'язане. Проблема навчання аудіюванню як компонента розвитку комунікативних навичок та визначення його ролі в навчальному процесі у вищих навчальних закладах є недостатньо опрацьованою і потребує постійної уваги з боку методистів.

Мета статті – розглянути аудіювання як засіб формування комунікативної компетенції майбутнього фахівця юридичної галузі та визначити його роль у навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Загально відомо, що оволодіння видами мовленнєвої діяльності здійснюється в рамках єдиної системи навчання іноземним мовам. Організація

навчального процесу з дисципліни «Іноземна мова» для студентів бакалавріату немовного вишу вже на початковому етапі має свої характерні особливості навчання, а саме:

1. значне зростання обсягу самостійної роботи;
2. змінювання системи контролю та його характеру;
3. комплексна подача матеріалу;
4. спеціалізація у навчанні іноземній мові.

Всі ці фактори тісно пов'язані з процесом адаптації випускників шкіл до реалій вищої школи, педагогічною основою якої є розгортання змісту навчання. Зміст навчання полягає у структуруванні певним чином навчального матеріалу: вправ різних типів, спрямованих на формування навичок та умінь читання спеціальної літератури, розвиток комунікативних навичок, сприйняття аудитивного матеріалу. Комунікативна мета навчання англійської мови здійснюється шляхом формування у студентів умінь в різних видах діяльності. І саме аудіювання є підґрунтям для розвитку говоріння, читання, письма. Аудіювання виступає важливим компонентом процесу навчання іноземної мови немовних спеціальностей. Воно відіграє значну роль в аудиторній роботі, сприяє формуванню у студентів уміння прогнозувати зміст текстового матеріалу, відштовхуючись від його назви, розвивати у них культуру сприйняття значних уривків тексту іноземною мовою на слух, тощо.

Отже, розглянемо більш детально специфіку навчання іноземній мові в бакалавріаті. «Іноземна мова» є обов'язковою дисципліною для студентів галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Ціль навчання – формування іншомовної комунікативної компетенції, яка включає лінгвістичну, соціолінгвістичну, прагматичну та функціональну компетенції, що дозволить поєднати спеціальні знання, навички і уміння для професійного іншомовного усного та писемного мовлення, підвищення ефективності міжкультурної комунікації у професійній сфері. Ціль навчання – підготувати осіб із знаннями іноземної мови шляхом формування у студентів таких аспектів іншомовної комунікативної компетенції:

- лінгвістичної (навички та уміння аудіювання, читання, говоріння письма та перекладу);
- соціокультурного;
- інтерактивного.

Головним завданням дисципліни «Іноземна мова» є формування перекладацької компетентності, тобто розвитку умінь та навичок сприйняття інформації з тексту однією мовою з її подальшою адекватною передачею іншою мовою. За необхідне вважається забезпечення підготовки студента до аналітичної юридичної обробки професійної інформації на основі засвоєння ним професійно-орієнтованих та спеціалізованих теоретичних і практичних аспектів мови, яка вивчається. Під час опанування дисципліною студент повинен навчитися вільно користуватися рідною та іноземною мовами як засобом ділового спілкування. Задля розробки ефективної методики навчання студентів аудіюванню слід визначити його лінгводидактичній основи. Усвідомлене сприйняття мовлення в усному форматі являє собою перцептивна діяльність, яка вимагає виконання сукупності логічних операцій (аналіз, синтез, дедукція, індукція, порівняння, абстракція, конкретизація та ін.). Мета аудіювання – це обмін думками, отримання нової інформації шляхом усвідомленого зв'язного мовленнєвого повідомлення. В процесі аудіювання особа, що слухає, зтикається з великою кількістю труднощів, які вона повинна подолати за досить короткий відрізок часу, оскільки розуміння мовлення на слух досягається лише за умов одночасного подолання труднощів сприйняття та розуміння мовлення. Методичні довідники визначають аудіювання як рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який передбачає усвідомлене сприйняття усного повідомлення: рецепція мовної форми та розуміння змісту висловлення. Остаточною метою навчання іноземної мови є формування аудитивних умінь, які сприяють та полегшують сприйняття форми та змісту висловлювання. Процес аудіювання передбачає різні рівні розуміння: словесне – мовленнєвий досвід студентів, та предметне – життєвий досвід студентів і орієнтація у ситуації спілкування. В дослідженнях закордонних та вітчизняних методистів викладання іноземної мови та психологів визначаються наступні головні механізми сприйняття мовлення:

- сприйняття усного мовлення та поділення його на смислові синтагми;
- пам'ять: фіксація в свідомості тієї смислової одиниці, яка була розпізнана;
- концентрація уваги;
- антиципація(процес ймовірного прогнозування);
- розуміння (уявне відтворення процесу).

На підставі рівнів сприйняття можемо визначити наступні рівні аудіювання: початковий (elementary), метою якого є формування перцептивної бази аудіювання; просунутий (intermediate), який являю собою розвиток аудіювання як виду мовленнєвої діяльності, і завершальний (upper-intermediate) – опанування усним мовленням, де студенти виступають в ролі аудиторії, яка отримує усну інформацію. Всі зазначені вище рівні аудіювання тісно пов'язані, оскільки перцептивна база саме виступає підґрунтям розвитку аудитивних навичок і умінь, які сприяють покращенню та удосконаленню спілкування іноземною мовою. Кожному з етапів аудіювання притаманні певні цілі: елементарний рівень передбачає формування механізмів сприйняття відрізка інформації, яку студент сприймає на слух; просунутий – формування навичок сприймати і розуміти усні іншомовні повідомлення певного обсягу і складності; завершальний – розвиток умінь усного іншомовного спілкування. Останнім часом в методиці викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах все більше уваги приділяється формуванню мовної особистості нового типу, через це в процесі навчання аудіюванню майбутніх фахівців юридичної галузі висувуються наступні вимоги: розуміти національну мовну особистість як узагальнений образ відповідного мовного типу на підставі знань системно-структурних рис мови, яка вивчається; залучатися через тексти до іншої картини світу за допомогою семіотичного коду культури мови, яка вивчається; усвідомлювати національну специфіку відносин між діяльнісно-комунікативними потребами особистості, використовуючи та застосовуючи на практиці знання комунікативних ситуацій. В даній роботі ми розглядаємо процес аудіювання на заняттях з іноземної мови при навчанні студентів немовного вишу. У відповідності до комунікативної спрямованості ми можемо визначити наступні види аудіювання: аудіювання з розумінням основного змісту повідомлення; аудіювання з повним розумінням інформації; аудіювання з вибіркоким витягом інформації; аудіювання з наступним критичним оцінюванням; аудіювання як компонент безпосереднього та опосередкованого усного мовлення (учасники поперемінно виступають в ролі тих, хто говорить, і тих, хто слухає). В процесі навчання аудіюванню слід розділяти аудиторне заняття на три етапи: вправи, які виконуються до прослуховування тексту, під час прослуховування і після нього. Всі тексти, які пропонуються прослухати, тісно пов'язані з навчальним матеріалом, який опановується студентами через такі форми роботи, як читання і переклад. Велику значущість являє собою підготовчий етап перед прослуховуванням аутентичних юридичних текстів, оскільки саме він максимально сприяє полегшенню сприйняття іншомовного тексту за допомогою прогнозування та введення нового лексичного матеріалу.

Традиційно визначаються питання до прослуховування, під час, та після прослуховування інформації. Природно, завдання та питання на даних етапах змінювались та модифікувались. Найбільш популярними завданнями, є такі, що пропонуються викладачем до прослуховування - це введення нових або складних лексичних одиниць та висловлювань, обговорення тематики або питань, на основі яких побудовано фрагмент текстової інформації, запропонований до прослуховування. Важливу роль відіграє інструкція, яка містить конкретне завдання для орієнтування студентів на цілеспрямоване і свідоме розуміння інформації. Структура цієї інформації повинна бути чітко сформульованою і лаконічно складеною. В аудіотекстах для мовної практики необхідно включати певну кількість лексичних одиниць, не відпрацьованих задалегідь, яка буде збільшуватися поступово. Аудіотексти повинні бути як монологічного так і діалогічного характеру.

Початковий етап є дуже важливим, оскільки саме він допомагає прогнозувати та передбачати висловлювання. Механізм вірогідного прогнозування відіграє важливу роль в процесі аудіювання. Але іноді такому етапу на заняттях з іноземної мови приділяється занадто багато уваги, і через це студенти надмірно фокусуються на вокабулярі і граматиці в збиток

прослуховуванню. Тому досить важливо визначити баланс між завданнями, і викладач повинен чітко усвідомлювати, що мета даного етапу – надання достатнього контексту для розуміння інформації і створення мотивації для прослуховування. Студенти мають усвідомлювати той факт, що вони повинні зрозуміти, обміркувати і подалі приймати участь в обговоренні поданої інформації.

Труднощі, пов'язані з умовами подання повідомлення під час прослуховування є такими: однократність, неповторність, темп мовлення. Сьогодні ми спостерігаємо велику кількість дискусій стосовно того, скільки разів необхідно слухати текст: один, чи два. Повторне прослуховування тексту широко використовується викладачами з метою полегшення розуміння і запам'ятовування змісту та мовної форми тексту. Така практика вважається шкідливою. Справа в тому, що розуміння мовлення при однократному прослуховуванні є фундаментальною проблемою аудіювання. Швидкість і неповторність слухової рецепції – це найхарактерніші риси аудіювання, які відрізняють його від інших видів мовленнєвої діяльності. Без них не можуть бути сформовані вміння і навички аудіювання природної іноземної мови. Студента, який навчився розуміти мову тільки при багаторазовому прослуховуванні, необхідно буде переучувати, тобто формувати інші вміння і навички, здатні функціонувати в складніших умовах. Доцільніше відразу «привчати» психіку студента до природних умов функціонування і вже на початку навчання пред'являти тексти тільки один раз. У тих випадках, коли текст для аудіювання використовується для навчання говорінню (переказу й ін.) чи письму (твір), повторне прослуховування необхідне для повнішого запам'ятовування мовної форми і змісту. Оптимальним для слухача є такий темп аудіювання тексту, який відповідає темпу його власного говоріння. Проте темп мовлення студентів іноземною мовою зазвичай дуже повільний, тому таке пред'явлення аудитивних текстів не доцільне. А природній темп, навіть повільний, буде здаватися студентам дуже швидким і може стати серйозною перешкодою для розуміння. Її подолання може бути здійснене і за умов збереження середнього темпу природної іноземної мови, але задля того, щоб полегшити розуміння на початковому етапі допускається деяке сповільнення мови за рахунок пауз між фразами.

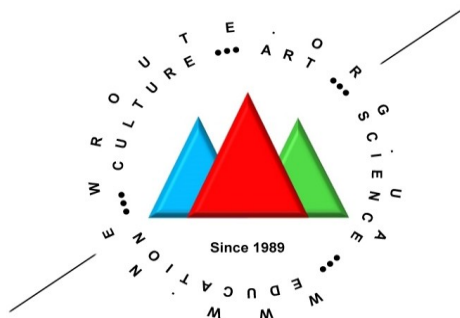
Після прослуховування тексту студенти повинні обов'язково виконати завдання мовного характеру. Головним об'єктом контролю аудіювання виступають уміння розуміти основний зміст, розуміти деталі, робити висновки з прослуханого матеріалу. Участь в обговоренні або дискусія за темою прослуханої інформації являють собою найбільш ефективні вправи на перевірку розуміння. На цьому етапі досить доречно вводити і нові функціональні зразки висловлювань. Таким чином, трудність процесу аудіювання полягає в тому, що він є поєднанням аналітико-синтетичних операцій з розпізнавання мовної форми і розуміння змісту. Відпрацювання дій та операцій проходить поступово, а здійснюються вони в комплексі. Заключним етапом при проведенні вправ на аудіювання варто вважати контроль розуміння прослуханого тексту. Отже, розуміння на слух іноземної мови не виникає автоматично, а формується в процесі ефективного навчання. Навчання аудіюванню неможливе без урахування труднощів цього виду мовленнєвої діяльності. Формуванню необхідних умінь і навичок аудіювання сприяє виконання дуже складних, але сильних фонетичних, лексичних і граматичних вправ, спрямованих на подолання тієї чи іншої проблеми аудіювання. Оволодіння таким видом мовленнєвої діяльності, як аудіювання, дає можливість опанувати звукову сторону досліджуваної мови, дозволяє студенту зрозуміти те, що йому повідомляють і адекватно реагувати на сказане, допомагає правильно сформулювати свою відповідь опонентіві, що виступає в якості основи діалогічного мовлення. Аудіювання навчає культурі мовлення: слухати співрозмовника уважно та завжди дослухувати до кінця, що є важливим не тільки при розмові іноземною мовою, але й рідною.

Висновки. Аудіювання сучасні мовознавці розглядають як один із засобів розвитку іншомовної комунікативної компетенції. Крім того, формування умінь аудіювання є обов'язковим компонентом професійної компетенції. Завдяки аудіюванню відбувається підвищення здібностей студентів, а надалі випускників ВНЗ до спонтанного іншомовного спілкування як у професійній, так і в культурно-побутовій сферах. Викладач орієнтується на

поступову зміну спрямованості уваги студентів із загального змісту на детальне усвідомлення інформації, навчає смислового прогнозуванню. Формування основи для правильного розуміння, перекладу та обробці аутентичних професійно-орієнтованих текстів сприяє розвитку комунікативної академічної компетенції, а саме – умінню представляти наукову продукцію, результати своїх наукових досліджень в формі доповідей та презентацій в міжнародному академічному середовищі. Специфіка навчання аудіюванню у немовному вищому навчальному закладі, розглянута в нашій роботі, сприяє оволодінню компетенціями іншомовного спілкування, розвитку навичок професійної комунікації, формує творчу особистість, яка в змозі вільно спілкуватися іноземною мовою в межах професійної міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел

1. Ачкасова Н.Н. Обучение аудированию на занятиях по английскому языку в вузе на современном этапе // *Universum: Психология и образование* : электрон. научн. журн. – 2017. – №2(32). URL: <http://7universum.com/ru/psy/archive/item/4220> (дата обращения: 10.11.2018).
2. Гаврилова А. В. Обучение аудированию иноязычной речи в условиях неязыкового вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 02 / Гаврилова А. В. – СПб. , 2006. – 182 с.
3. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам: лингводидактика и методика. М.: Академия, 2005. – 336 с.
4. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. – М.: Академия, 2004. – 332с.
5. Гордеева А. Й. Навчання аудіювання англійських автентичних текстів в умовах лінгфонно-акустичної лабораторії / А. Й. Гордеева // *Іноземні мови*. – 2007. – № 2. – С. 62-65.
6. Громова О. А. Аудио-визуальный метод и практика его применения. – М.: Высш. школа, 1990. – 172 с.
7. Елухина Н. В. Основные трудности аудирования и пути их преодоления. М.: Русский язык, 1991. С. 226-238.
8. Колесникова Е. А. Направления модернизации процесса обучения аудированию // *Иностранные языки в школе*. – 2007. – № 7. – С. 82-87.
9. Кочкина З. А. Аудирование: что это такое? // *Методическая мозаика*. – 2007. – №8. – С. 12-18.
10. Кулиш Л. Ю. Психолінгвістическі аспекти восприятия устной иноязычной речи. – К.: Вища школа, 1982. – 208 с.
11. Лисовець І. П. Інтегроване навчання аудіювання і усного мовлення/ І. П.Лисовець // *Англійська мова і література - 2004*. – № 3.
12. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Ленвіт, 2004. – 360 с.
13. Миловидова Р. В. Аудирование как один из видов речевой деятельности / Р. В. Мило видова // *Вопросы методики и лингвистики*. – М. , 1980. – С. 69-72.
14. Пруссаков Н. Н. Трудности при обучении аудированию иноязычного звучащего текста / Н. Н.Пруссаков // *Иностранные языки в школе* – 1994. – № 6. – 23-31.
15. Рогова Г. В. Содержание обучения иностранному языку в школе / Г. В. Рогова // *Иностранные языки в школе*. – 1974. – №3. – С. 73-78.

СОЦІАЛЬНО- ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

Засновник видання: Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»

Свідоцтво про державну реєстрацію:
КВ №23259-13099ПР від 19.04.2018

Міжнародний стандартний серійний номер (ISSN): 2305-9869

Передбачувана періодичність: шість разів на рік

Місцезнаходження: вул. Манізера, 3, м. Харків, 61002, Україна

Вид видання за цільовим призначенням: наукове

Контакти: +380970440309, sgvisn@gmail.com

Сайт: <http://www.newroute.org.ua>

Для викладачів, наукових співробітників, студентів, аспірантів та всіх, кого цікавлять сучасні проблеми педагогіки, соціології, філософії, психології, соціальних комунікацій, філології, мистецтвознавства, культурології, історії, економіки, юриспруденції, політики та публічного адміністрування.

Автори несуть відповідальність за зміст (авторство та самостійність досліджень), точність та достовірність викладеного матеріалу. Редакція може не поділяти точки зору авторів.

Редакційна колегія:

Кучин Павло Захарович, засл. арт. України, СГ НТМ «Новий курс» (головний редактор)

Акіншина Ірина Миколаївна, к. філол. н., доц., Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Гончаренко Тетяна Ігорівна, СГ НТМ «Новий курс» (відповідальний секретар)

Дубовик Наталія Анатоліївна, к. політ. наук, доц., Державний університет телекомунікацій

Дуна Наталія Геннадіївна, к. е. н., доц., Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Захаревич Михайло Васильович, к. мист., доц., Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого

Кислюк Любов Вікторівна, к. соц. ком., Луганський національний аграрний університет

Кожедуб Олена Василівна, к. соц. н., доц., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Колчанова Людмила Миколаївна, к. мист., доц., Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського

Косуля Ірина Юріївна, к. соц. н., доц., Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) GmbH

Кучин Сергій Павлович, к. е. н., доц., Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського

Наголюк Олена Євгенівна, к. ю. н., Луганський національний аграрний університет

Субота Євген Володимирович, к. культ., Харківська державна академія культури

Тополевський Віктор Юрійович, к. пед. н., доц., Харківська державна академія культури

Харченко Артем Вікторович, к. і. н., доц., Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Шевчук Інна Володимирівна, к. держ. упр., Хмельницький університет управління та права

Яцишин Уляна Володимирівна, к. політ. н., Національний університет «Львівська політехніка»

Докладна інформація про видання розташована на сайті www.newroute.org.ua. Засновником та видавцем збірника є Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс», яка заснована 1989 року. Збірник зареєстровано в Департаменті державної реєстрації та нотаріату Міністерства юстиції України (м. Київ, Україна). Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ №23259-13099ПР видано 19.04.2018. Збірник зареєстровано у Міжнародному центрі реєстрації серійних видань (м. Париж, Французька Республіка). Міжнародний стандартний серійний номер (ISSN): 2305-9869. Інформація про опубліковані наукові праці розміщується в пошуковій системі наукових публікацій «Google Scholar», в базі даних інформаційного ресурсу «Наукова періодика України», на сайті Соціально-гуманітарної науково-творчої майстерні «Новий курс». Друковані примірники збірника надсилаються до бібліотек України. Збірник не входить до переліку спеціалізованих видань України. Публікація у збірнику підтверджує апробацію наукових досліджень та вважається друкованою науковою працею автора, що опублікована у вітчизняному науковому періодичному виданні.

Наукові праці публікуються в рамках проведення IV науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку України та світу», 28 листопада 2018 р., м. Харків.

Послідовність розміщення наукових праць визначається відповідно до дати їх отримання редакцією.

УДК 009:3(082)

ББК 6/8я43

С69

Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. – Вип. 23. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2018. – 176 с.

© СГ НТМ «Новий курс», 2018

© Автори, 2018

<i>Сорока Наталя Анатоліївна, Щокіна Тетяна Миколаївна</i> АУДІЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЮРИДИЧНОЇ ГАЛУЗІ	... 71
---	--------

Розділ другий**Мистецтвознавство, культурологія, філологія, історія**

<i>Федоренко Микола Олександрович</i> ФІЛОСОФІЯ І «ТУРБОТА ПРО СУЧАСНІСТЬ»	... 77
<i>Болохова Аліна Сергіївна, Овчаренко Тетяна Станіславівна</i> ГОДИННИК ЯК КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ «АРТЕФАКТ» ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ	... 82
<i>Солодка Лілія Олексіївна</i> СОБОР ЯК ЄДНІСТЬ АРХІТЕКТУРИ Й ДУХОВНОСТІ У ТВОРЧОСТІ О. ГОНЧАРА ТА В. ГЮГО	... 87
<i>Космин Леонид Георгиевич</i> СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ПРАВИЛ ГИГИЕНЫ ГОЛОСА	... 90
<i>Данилюк Ігор Юрійович</i> ЕКСПОЗИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМУ КРАЄЗНАВЧОМУ МУЗЕЇ	... 97
<i>Цицирєв Віктор Миколайович</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОБОТИ НАД РЕПЕРТУАРОМ ДЛЯ ОРКЕСТРІВ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ	... 102
<i>Полякова Юліана Юрьевна</i> ПЕРВАЯ ПОСТАНОВКА ПЬЕСЫ М. ГОРЬКОГО «МЕЩАНЕ» НА ХАРЬКОВСКОЙ СЦЕНЕ	... 106
<i>Штолцел Юліанна Юрїївна</i> МОВНА КАРТИНА СВІТУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	... 112

Розділ третій**Економіка, юриспруденція, політика, публічне адміністрування**

<i>Лавренюк Богдан Олександрович</i> МЕЖІ ДОКАЗУВАННЯ ОБ'ЄКТА ТА ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО НЕЗАКОННОГО ПЕРЕШКОДЖАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ АБО ПРОВЕДЕННЮ МИРНИХ ЗІБРАНЬ	... 115
<i>Гончаренко Наталя Миколаївна, Косміна Ірина Анатоліївна, Бойко Ірина Вячеславівна</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ В СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ	... 118
<i>Березюк Віталій Олександрович</i> РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ ОНЛАЙН ПРОДАЖІВ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ ДЛЯ ТОРГОВИХ МЕРЕЖ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ	... 122
<i>Яхно Тетяна Петрівна, Мартинюк Уляна Андріївна</i> ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	... 128
<i>Палажченко Карина Сергіївна, Войтко Сергій Васильович</i> ТРЕНДИ ОСВІТЯНСЬКОГО ПРОЦЕСУ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	... 133

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

Збірник наукових праць

Випуск 23

Видання українською та російською мовами

Відповідальний секретар – Гончаренко Т. І.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ №23259-13099ПР від 19.04.2018

Видавець СГ НТМ «Новий курс»
Вул. Манізера, 3, м. Харків, 61002, Україна
Тел. 097-044-03-09, E-mail: nr1989@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №6392 від 07.09.2018

Підписано до друку 23.11.2018. Формат 60x90 1/8
Папір офсетний, 80 г/м2. Гарнітура «Times New Roman»
Друк. арк. – 15,0. Наклад 50 прим.